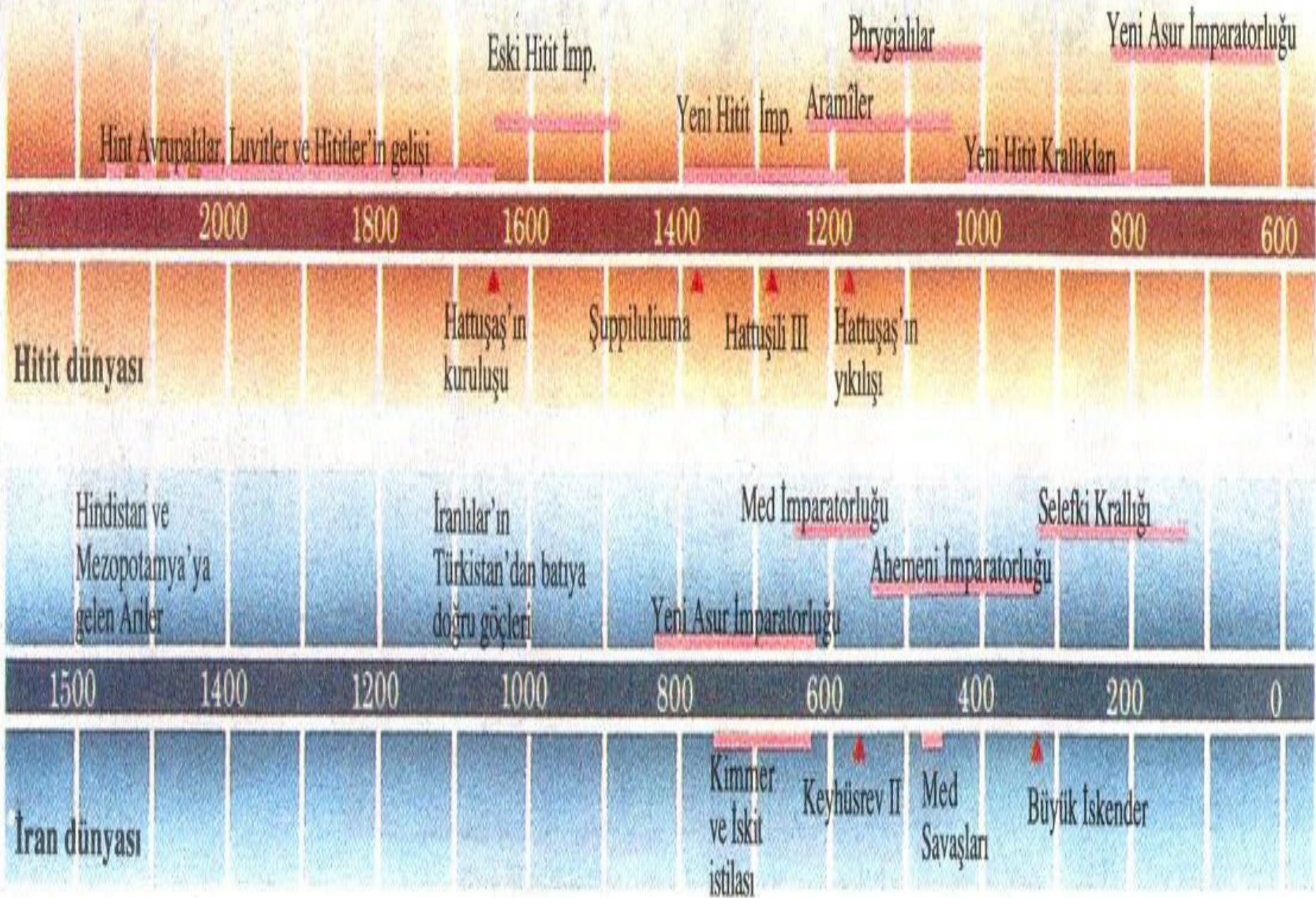

PERS IMPARATORUĞU

PERS TARİHİ

- Güneybatı İran içlerinde geçen dersimizde anlattığımız Med toplulukları Babil ile birleşerek Assur İmparatorluğuna son verirler. Babil Doğu Mezopotamya'yı hakimiyeti altına alır. Medler hakkında az olan bilgilerimiz birleşik bir krallık kurduklarını ve Anadolu içlerine kadar yayıldıklarını söylemektedir. Aynı bölge içinde (İran) Perslerle çekişmeleri görülmektedir. Persler Med kralı Astyages döneminde bağımlı bir siyasi durum göstermektedir. Astyages yine de kızını (Mandane) Pers kralı Kamysse's'e vererek aralarında bir akrabalık kurmaya çalışmıştır.

- Kambysses'ten sonra gelen oğul Kyros Med hakimiyetine son verir (559); Herodotos'un anlatımıyla iki halk bir krallık çatısı altında birleşir. Bu karışıklıkları fırsat bilen Lydia kralı Kroisos Kapadokia'yı işgal eder. Kyros hiç gecikmeden saldırıya geçer, Kroisos İonya ve diğer şehirlerden destek isterse de gelmez. Sardes şehri Perslerin eline geçer. Sardes Tabalos adında Persli yönetimine verilir. Ganimetleri getirecek olan Lydialı isyan ederse de bastırılır ve Priene ile Magnesia da Pers topraklarına katılır. Bölgeye Kyros'un sağ kolu Medli MAZARES gönderilir; bu dönem İonya, Aiolis, Karia, Lykia, Knidos ele geçirilir.

KAMBYSES (530 – 522)

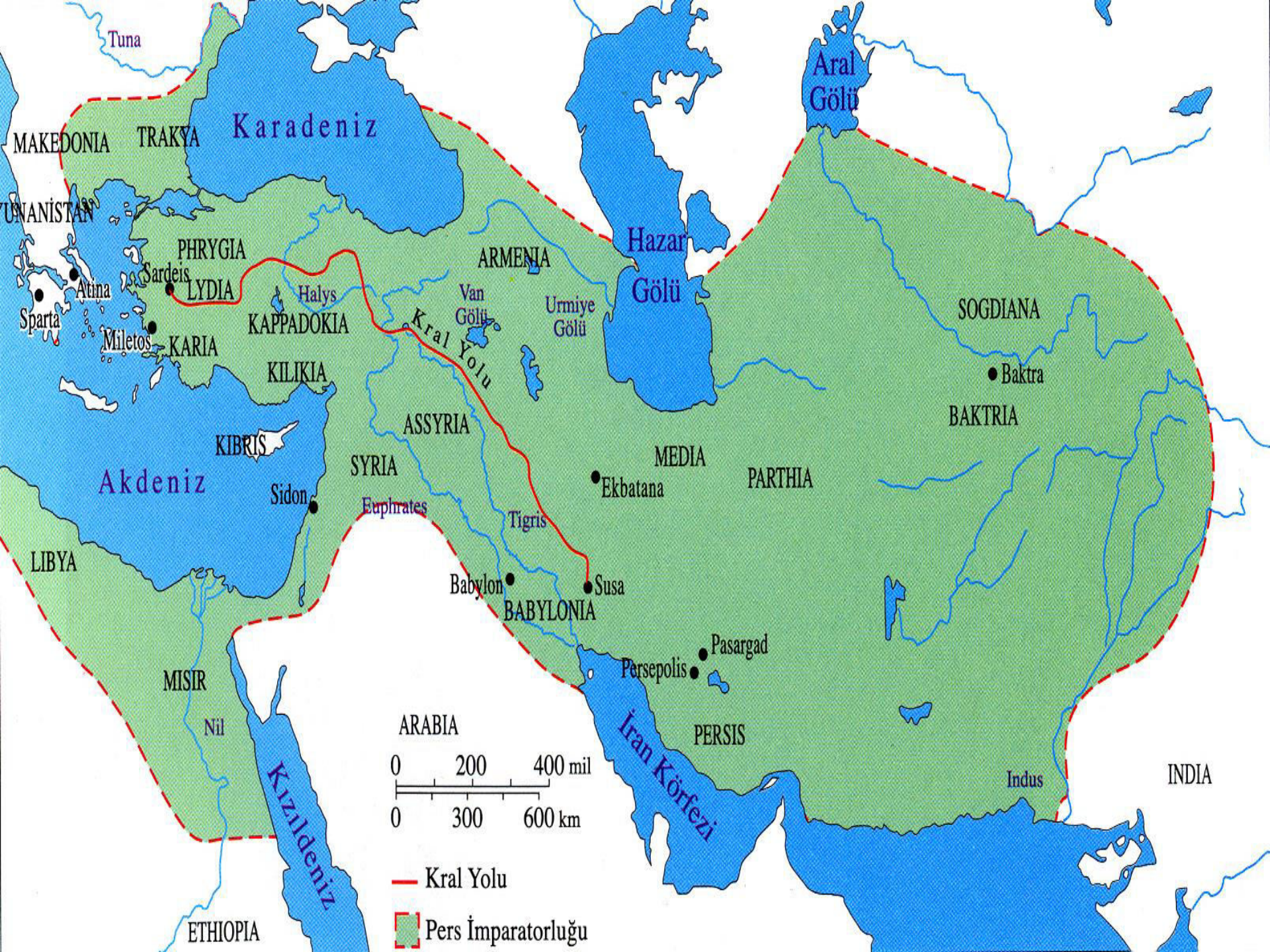
- Kyros'un oğlu Kambyses tahta geçmeden önce Babil satrablığının başındaydı. 525 yılında Mısır'ı feth eder ve Pers topraklarının içine katar. Buradan Etiyopya ve Kartaca'ya karşı seferler düzenlese de başarısız olur. Tarihçilerin anlatımıyla Kambyses saltanatın başından itibaren dengesizlikler yapmaya başlar. En önemlileri Mısır'da kutsal sayılan Apis boğasını kendi eliyle öldürmesi ve Firavunların mumyalarını yerinden çıkarır ve bazı tanrı heykellerini kırdırır. Babasına karşın oldukça zalim ve kan dökücü olarak da karşımız çıkar. Bağlı devletlerde ve Pers ülkesinde de ona karşı tepkiler başlar. Kendine karşı komplo yapıldığı haberiyle Pers topraklarına sefere çıkar ama yolda ölür (522) Aslında ölümü şaibelidir ama neden öldüğü bilinmez.

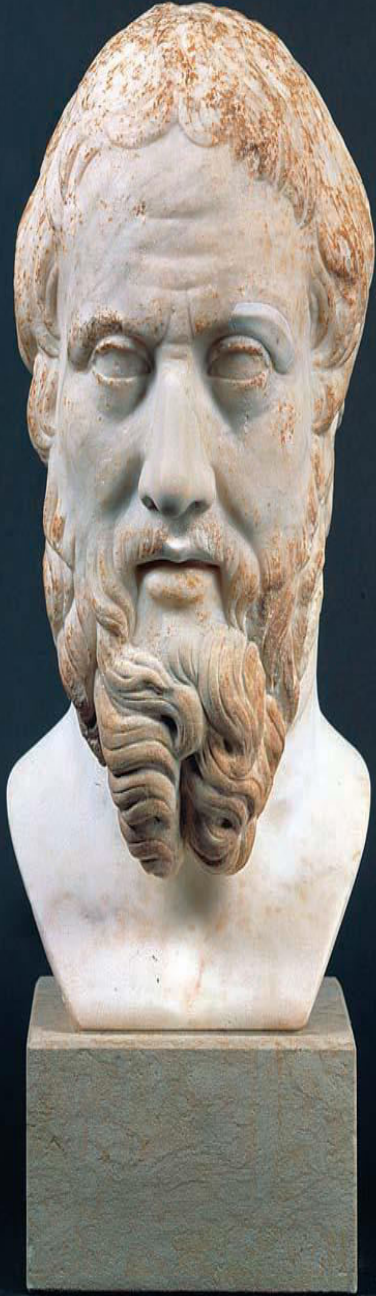

PERS KRAL YOLU

- Pers Kral Yolu büyük ihtimalle Assurlular döneminden kalma ticaret yollarının Persliler zamanında düzenlenmiş ve yenilenmiş halidir. Kyros zamanında Anadolu içinde oluşturulan satraplıklara ulaşımı kolaylaştırmak, seferlerin hızlandırılması ve ticaret amaçlı yapımına başlanmış olmalıdır. Yol Darius'un başkenti olan Susa'dan başlayıp Assur içlerinden Malatya - Mazaka (Kayseri), Ankara, Gordion, Eskişehir üzerinden Sardes'e uzanıyordu.

- "Bütün yol boyunca kraliyet konutları ve çok güzel kervansaraylar vardır; hep insanların oturdukları yerlerden ve güvenlik içinde geçilir. Lydia ve Phrygia içlerinde yirmi stathmetikos ya da konak boyunca uzanır ki bu, doksan dört buçuk parasang (495 km) tutar, Phrygia sınırında Halys Irmağı'na, bu ırmağı geçebilmek için buraya hâkim durumda olan sıradağları ve ırmağı göz altında bulunduran önemli bir kaleyi aşmak gerekir. Bunu aştıktan sonra Kilikia sınırlarına kadar, Kappadokia içinde yirmi sekiz konak, yani dört yüz parasang gidilir; sınırda iki sıradağı aşacak ve iki kalenin önünden geçeceksiniz. Oradan öte, Kilikia içerisinde geçilecek yol üç konak, on beş buçuk parasangtır. Kilikia ile Ermenistan arasında sınır, içinde gemilerin yüzebildiği bir ırmaktır, ki adı Fırat'tır. Ermenistan içinde her biri bir garnizonla tutulan on beş konaklık yol vardır, elli altı buçuk parasang tutar. Bu bölgeyi gemilerin yüzebildiği dört ırmak sular; bunlar geçilmeden gidilemez. Birincisi Dicle'dir; ikinci ve üçüncü aynı yerden çıkmadıkları ve bir tek ırmak olmadıkları halde aynı adı taşırlar, birincisi Ermenistan'dan, öbürü Madenlerin ülkesinden gelir. Dördüncüsünün adı Gyndes'dir; eskiden Kyros'un üç yüz altmış kanala ayırmış olduğu ırmak budur.

- Ermenistan'dan Matienler ülkesine geçerken dört konak vardır ve bu ülkeden Kissia'ya vardıktan sonra, üzerinde Susa kentinin kurulmuş olduğu ve gemilerin işlemesine elverişli bulunan Khoaspes'e kadar on bir konak, kırk iki buçuk parasang yoldur. Bütün bu konakların toplamı yüz on birdir; Sardeis ile Susa arasındaki konakların sayısı işte budur. .. Kraliyet yolu parasang olarak daha iyi ölçülürse ve bir parasang otuz stad hesap edilirse, ki gerçekte o kadardır, Sardeis'len "Memnon Sarayı" denilen kral konağına kadar, on üç bin beş yüz stad çeker, çünkü dört yüz elli parasangtır. Günde yüz elli stad tutarsak bu yoi tastamam doksan günde aşılır. .. buna Sardeis ile Ephesos arasındaki bölümü de ekleyeceğim ve Hellen Denizi'nden Susa'ya kadar on dört bin kırk stad olduğunu söyleyeceğim; zira Ephesos ile Sardeis arası beş yüz kırk stadtır, gösterilen üç ayı böylece üç gün daha uzatmak gerekir."

- Darius satrablıkları yeniden düzenleyerek ülkeyi 20 vergi bölgesine (nomoi) ayırır. Etkili bir vergi sistemi oluşturur. Sistem içerisinde seçkin sınıf olarak belirlenen Persler vergiden muaf tutulur. Darius fethettiği yerlerde yerel krallara babadan oğula taht hakkını vererek egemenliğini güçlendirir.

513 yılında yapılan İskit seferleri başarıyla sonuçlanmaz. Bu gerileme sonucunda Perslere karşı İonya'da Miletos'un başını çektiği Kiklad adalarının da katıldığı bir isyan çıkar. İsyanı Atina'da destekledi, isyancılar Sardesi işgal edip, yağmaladılar. Perslerin karşı saldırısında ana hedef Miletos'tur.

MARATHON SAVAŐI 490

- Darius Atina'ya 490 da sefer düzenler, 60 gemi ve 20 000 kişiyle Atina'nın 30 km ötesindeki Marathon Ovasına gelirler. Atinanın 10000 askeri vardır ve Sparta'dan beklediği yardım gelmez. Persler Atina Limanına geçmek için gemilere bindiklerinde Atina birlikleri hücumla geçer. Ani saldırı başarıyla sonuçlanır. Persler büyük kayıp vererek Atina Limanına yol alırlar. Atinalılar bir haberci çıkararak şehre haber verdirirler (Marathon). Persler limana gitse de habercinin sayesinde savunmaya geçilir ve Persler geri çekilmek zorunda kalırlar.
- Darius bir an önce büyük bir orduyla Atina'yı yerlebir etmeyi düşünse de aile içi karışıklıklar ve Mısır isyanı bunu geciktirir. Darius bunu gerçekleştiremeden 485'te ölür.

- Kapadokya üzerinden Sardes'e oradan Çanakkaleye / Hellespontos'a varılır. Trakya üzerine orduyu gemilerden yapılan bir köprüyle taşır.Yunanistan'a 500.000 kişilik bir orduyla girildiğini yazar Heredot; gerçek anlamda 100 – 150 arasında olmalıdır. Abartılar işe yaramış olmalıdır ki çoğu şehir savaşımadan teslim olacaktır.
- Termopylai'de yapılan savaş dar bir vadide geçer az sayıda Spartalı büyük başarı sağlasa da yenilirler. İlerleyişine devam eden Persler Atina'yı da ele geçirirler.

ARTAXERXES I 465 - 424

- Bu dönem Persler Anadolu ve Yunanistan üzerindeki hakimiyetlerini elde tutumak için uğraşmışlardır. Çetin savaşlar yapılmış ama Atina'nın başına gelen Perikles hem Kıbrıs hem de Mısır'a yardım göndererek Pers hakimiyetini kırmıştır. Yunanista'da oluşan konfederasyonun başına Atina geçmiştir.
- Perslerle Kallias barışı (449) yapılır. Buna göre Persler Hallys nehrinin batısına geçmeyecek ve donanmaları Doğu Akdeniz'de kalacaktır. Yunan konfederasyonu da Kuzey Afrika'daki isyanları desteklemeyecektir. Bu barışla Pers korkusu kalmayacak ve Yunan konfederasyonunda çatlaklar oluşacaktır.

